

JYX

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO
UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Niemi-Pynttäre, Risto

Title: Viv Groskop: Älä heittäydy junan alle

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja, 2020

Rights: CC BY 4.0

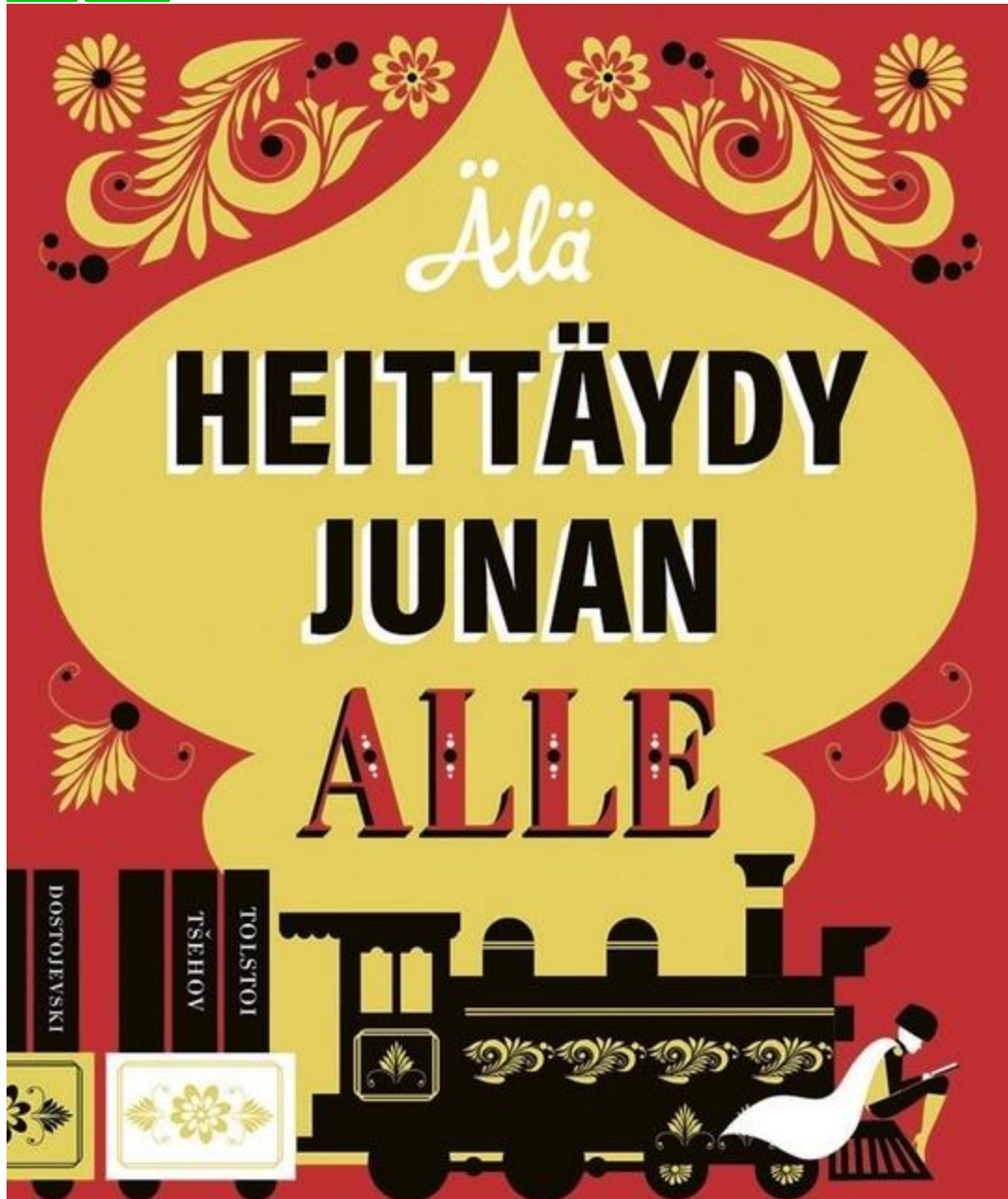
Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

Niemi-Pynttäre, R. (2020). Viv Groskop: Älä heittäydy junan alle. Maailmankirjat :
käännöskirjallisuuden verkkolehti, 5.1.2020. <https://www.maailmankirjat.ma-pe.net/viv-groskop-ala-heittaydy-junan-alle/>

Viv Groskop: Älä heittäydy junan alle

[PM/31 ADMIN](#)

Kuinka auttaa kokemattomia lukijoita klassikoiden pariin – RISTO NIEMI-PYNTTÄRI (5.1.2020)

Viv Groskop on standup koomikko, britti ja wanna-be venäläinen. Hän esittelee venäläiset klassikot, ja tekee sen varsin persoonallisesti: havainnollistaen klassikoita Venäjä-kokemuksillaan.

Klassikot, nehan ymmärretään usein romaaneiksi, jotka onnistuvat ilmaisemaan sen, mitä on olla ihminen.

Groskopi ei erehdy luettelemaan, mitä ihmisen tulisi elämällään tehdä eri kirjailijoiden mukaan. Tällainen

olisikin lyhyesti kuitattu: 1) Tolstoi kehottaa antamaan pois omaisuutensa, 2) Dostojevski kehottaa menemään kirkkoon, 3) Tsehov sanoo, että kaikki on turhaa ja 4) Gogol toteaa lopuksi, että sehän on parasta.

Koomiseen tyyliin Groskop kertoo yrityksistään hankkia venäläinen sielu. Vaikka hänen standup -asenteensa ei tunnu toimivan Dostojevskin eikä Solzenyinin kohdalla, niin yleensä se toimii. Anna Kareninasta hän kertoo innostuneensa teininä. Groskop-sukunimi tuntui niin venäläiseltä, se oli hieman kuin Karenina. Ja teinisydän, joka elää Annan kohtaloa, on venäläinen sekin.

Vasta aikuisena hän ymmärsi Kareninan toisin, kiihkeän rakkauden ja paikalleen jämähtäneen elämän välinen ristiriita olisi sitä raastavaa ihmisenä olemista.

Anna Karenina ei ole vain romaani syrjähyppystä, ihanasta mutta tuhoisasta lumoutumisesta. Romaanissa jyrisee Tolstoin rehellisyys ja jyrkkyys elämää kohtaan. Hän toivoi että romaani olisi luettu toisin, ja hän toivoi että ei olisi kuvannut Annan rakkautta niin hyvin.

Anna on naimisissa tylsän virkamiehen kanssa. Hän tapaa Vronskin: upseerin, jonka persoona rakentuu hänen komeutensa ympärille. He ovat onnellisia, heidän rakkautensa on intohimoista ja hellää. Mutta avioerossa Anna menettäisi lapsensa, pikku Serjozan, ja sitä hän ei kestä.

Rinnalla kulkee eettisempi tarina, se minkä Tolstoi itse olisi halunnut nostaa Annan rakkautta kiinnostavamin esille. Levinin – Tolstoin omakuvan – tasainen onni, jossa rakkaus yhdistyy terveelliseen maalaiselämään. Groskop mainitsee Tolstoin olleen kasvisyöjä, mutta korostaa tämän runsasta kanamunien ahmimista. Tolstoi söi munia uskomattomat määrät päivittäin. Tällaisesta elämästä on vaikea tehdä hyvää romaania. Niinpä ”Tolstoilaisuus” ei viittaakaan kirjailijakouluun, vaan ehdottomaan elämäntapaan ja joihinkin kummallisuuksiin.

Groskop on huomannut, että Tolstoi ei oikeastaan pidä luomastaan Anna Kareninasta:

”Romaani on siitä perin kummallinen, että se on tavattoman sujuva, helppolukuinen, täynnä valoa ja lämpöä – mutta silti, kun oikein istuu miettimään sen perimmäistä merkitystä, se on kuin Saatanan henkäys” (Groskop, 41)

Tolstoi huomasi pian, että Levin ei kiinnostanut lukijoita, he elivät mieluummin Anna Kareninan intohimoa. Niinpä Tolstoi kielsi teoksen, suunnattomasta menestyksestä huolimatta hän katui, että tuli kirjoittaneensa sen.

Ihmiset, jotka lukevat harvoin, arvostavat klassikkoa, joka on helppolukuinen ja sujuva. Tämä on ymmärrettävää, koska lukeminen itsessään on sen verran vaativaa toimintaa että lukijan keskittymiskyky tarvitaan siihen.

Lukemisen tapahtuman suurin vaikuttaja on lukijan omat toiveet, siihen luettua peilataan. Siksi juuri Annaan liittyvät mielikuvat roihahtavat niin helpolla valloilleen.

Groskopin teoksen viehäytys on stand up-koomikolle tutusta tavasta luoda tilanteita, joissa kertoja on itseä paremmassa seurassa. Klassikko edustaa ihmiskunnan parasta ”sisällöllistä” antia, ja koomikko tuo siihen patsastelun sijaan inhimillisen puolen. Samalla käy niin, että lukija saa leppoista seuraa samalla kun kertyy syvällisyyttä.

Rikos ja rangaistus toimii nykylukijalle kuvauksena ihmisestä, joka ei tunne itseään. Dostojevskin kuvaama Raskolnikov on komea ja koppava entinen opiskelija, joka kuvittelee pystyvänsä suuriin tekoihin.

Ensimmäinen testi on halveksittavan ihmisjätteen murhaaminen, mutta toisin kuin sankari odotti, teko ei vahvistanutkaan häntä – se horjutti entisestään muutenkin epävakaa mieltä.

Groskop kertoo Dostojevskin omasta epävakaudesta, tämän käsittämättömän mustasukkaisesta luonteesta ja huonosta elämänhallinnasta. Groskop korostaa, että Dostojevskin toinen vaimo oli hänen sihteerinsä, joka puhtaaksikirjoitti tekstit. Vaimo oli pakotettu olemaan huomaamaton, hänen täytyi unohtaa itsensä ja terapoida mielialasta toiseen heilahtelevaa mestaria. Tuntuu, että Groskop ei tästä syystä ymmärrä myöskään *Rikosta ja rangaistusta*.

Tsehovin Kolme sisarta -näytelmän päätteemana on haikailu toisaalle, pois pikkupaikkakunnalta Moskovaan. Kolmen passiivis-aggressiivisen sisaren mielestä muutto Moskovaan pelastaisi kaiken. Sisarista kaksi eivät ole löytäneet kelvollista miestä. Kolmas sisar on tyytymätön avioliittoonsa; hän ei tajua miten hyvä mies hänellä on – järkevä ja huomaavainen kuten Tsehov itse.

Groskop käsittelee teemaa venäläisittäin: kuvitellaan, että lännessä elämä olisi hyvää. Venäläinen ei ole ironinen huokaistessaan, että ”elämä on muualla parempaa kuin täällä”. Se tunne sävyttää arkista elämää ja Tsehovin kertomuksissa olemassaoloon kuuluu tuo haikea sävy. Nimenomaan hän saa pienten, arkisten vivahteiden myötä lukijan pitämään tavallisesta elämästä.

Tohtori Zivago ilmestyi 1957 ja Boris Pasternak palkittiin välittömästi Nobelilla 1958. Groskop antaa teokselle moton ”Kuinka hyväksyä se, mitä elämä heittää eteesi”. Tohtori Zivagon tielle elämä heittää vallankumouksen. Groskop katsoo, että romaanissa ilmenee ”kohtalokeskeinen” venäläisyys.

Ihmisellä olisi siis kohtalo, joka hänen on syytä hyväksyä. Juri Zivagolla kohtalo ohjaa sekä rakkautta että elämää. Kaksi kertaa hän on löytämässillään elämänsä naisen, Laran, mutta hukkaa tilaisuutensa. Kolmannella kerralla Zivago tempautuu kohtoonsa – ja jättää raskaana olevan vaimonsa.

Vallankumous on kuitenkin tuo koko elämää mullistava kohtalo, se tuhoaa rikkaan ja kuuluisan Zivagon suvun. Juri Zivago koettaa jotenkin selvittää, hän yrittää olla vain lääkäri ja keplotella tilanteesta toiseen. ”Juri Zivagolla on mitä venäläisin sielu ja hän yrittää parhaansa mukaan kestää kohtalonsa”. Oli pakko.

”Romaani on intiimi muotokuva poliittisen mullistuksen aiheuttamasta vahingosta.”

Mutta Groskop itse ei käsittele romaania kuitenkaan muotokuvana, vaan kohtalon esityksenä. ”Niin paljon kohtaloa, niin paljon yhteensattumia” hän toteaa ja keskittyy liikaa romaanin juoneen.

Vähän lukevan ihmisen klassikkona Tohtori Zivago toimii pikemminkin mukaansa tempaavan kerronnan vuoksi. Kunhan lukija ei keskity liikaa juoneen, vaan antautuu tarkkailemaan päähenkilöä ja hänen persoonallista venäläisyyttä.

Onneksi Groskop assosoi Zivago -romaanin osuvasti omia kokemuksiaan. Hän kertoo erään puolitun hautajaisista Pietarissa 1990-luvulla. Nuori nainen oli tehnyt itsemurhan, syyksi kerrottiin venäläisen yksinkertaisesti: ”hän ei vaan halunnut enää elää”. Kun kutsu hautajaisiin tuli, Groskop luuli, että hänen venäläisyytensä on viimein tunnustettu. Jostain syystä häntä pyydettiin ottamaan meikit mukaan; oletettavasti siis ystävät haluavat laittautua hautajaisiin. Paikan päällä selvisi, että meikkejä tarvittiinkin ruumiiseen. Tytön kasvat oli meikattava ja tälle haluttiin länsimainen make up. Koko touhu tuntui Groskopista varsin mauttomalta, ja meikkipussi olikin se todellinen syy, miksi hänet edes kutsuttiin hautajaisiin. Pian hän ymmärtää, että juuri tämä on osa venäläistä mielenlaatua, viimeinen palvelus voi olla tällainen.

Anna Ahmatovan *Requim* on runo, joka voi olla antoisa myös vähän lukevalle. Se on epätoivon runo, joka vie äärimmisiin tunteisiin. Johdannossa Ahmatova kertoo jonottaneensa vankilan edustalla – vieden ruokaa vangituille omaisilleen – kun tuntematon nainen oli sanonut hänelle ”osaatteko kuvata tämän?”.

Se tuntui kehotukselta. Kuinka onnistua kirjoittamaan sellaisesta, missä Stalin on tapattanut valtavat määrät omia kansalaisiaan, vankileireillä viruu kymmeniä tuhansia ihmisiä – hirvittävä 1930-luvun hulluus on vallalla. Groskop kertoo lukevansa Ahmatovaa yleensä aina kun tuntee itsensä heikoksi ja tarvitsee vahvistusta.

Requiem on yhdentoista sivun mittainen runo. Se on tiivistelmä naisen odotuksista ja pahimmista peloista, huolesta pidätettyjen omaisten vuoksi. Stalinin urkkijoiden ja jatkuvien kotietsintöjen vuoksi Ahmatova ei uskaltanut säilyttää runojaan muuten kuin mielessä. Hän saneli niitä muutamalle uskotulle: dokumentti

hävitettiin kun uskottu nainen oli opetellut runon ulkoa. Vasta 1960-luvulla Ahmatova kokosi runon salaiseksi painokseksi, ja vasta 1980-luvun lopulla se tuli julkisuuteen.

Harmi, että tiedot runon suomennoksesta puuttuvat. Tottumaton lukija joutuu etsimään jonkin aikaa, ennen kuin ilmenee että Pentti Saaritsan suomennos löytyy Ahmatovan teoksesta Salaperäinen seurue eli runoja jotka tulivat ja jäivät, 1997.

Vähän lukevat ihmiset pitävät lukemista eräänlaisena kirjailijan puheen kuuntelemisena, ikään kuin äänikirjana ilman ääntä. Edellisten lisäksi Groskop esittelee vielä 1800-luvulta Pushkinin, Turjenevin , sekä 1900 -luvulta Bulkagovin sekä Solzenitsynin.

Jos klassiko -sana sisältää lupauksen siitä, että pääset ajattomaan ja hyvään seuraan, niin Groskop onnistuu täydentämään tätä seuranpitäjien määrää. Hän kuvaa joitakin teoksia värikkäästi, ei kaikkia. Hän kertoo omia koomisia Venäjä-tarinoitaan, lisäksi hän kertoo runsaasti anekdootteja kirjailijoista. Näin hän tekee monesta venäläisestä klassikoista entistä lupaavamman.

Viv Groskop: *Älä heittäydy junan alle ja muita elämänoppeja venäläisistä klassikoista* (suom. Heli Naski, Atena 2019, 299.s)